

10. SINIF ETKİNLİKLERİ

SESSİZ DİLİMİZ

Gelişim Alanı	Sosyal Duygusal
Yeterlik Alanı	Kişiler Arası Beceriler
Kazanım/Hafta	Sosyal ipuçlarını yorumlayarak uygun tepkiler verir. / 22. Hafta
Sınıf Düzeyi	10. Sınıf
Süre	40 dk (Bir ders saati)
Araç - Gereçler	1- Çalışma Yaprağı-1 2- Etkinlik Bilgi Notu
Uygulayıcı İçin Ön Hazırlık	1- Çalışma Yaprağı-1 öğrenci sayısı kadar çoğaltılmalıdır. 2- Etkinlik Bilgi Notu okunmalıdır. 3- Grup sayısı oluşturma konusunda sınıf mevcudu göz önüne alınmalıdır. Grup oluştururken çalışma yaprağına 1,2,3,4,5 sayıları yazılarak karıştırılır, sonrasında buna göre aynı sayıyı seçen öğrenciler grup olur. 1'ler bir grup 2'ler bir grup vb.
Süreç (Uygulama Basamakları)	1. Aşağıdaki açıklama yapılarak etkinlik başlatılır: "Sevgili öğrenciler bugün etkinlik konumuzu söylemeyeceğim sizin tahmin etmenizi istiyorum. Şimdi ayağa kalkın lütfen, 1,2,3 tıp diyelim ve susalım, birazdan çeşitli duygu ifade eden kelimeleri söyleyeceğim, mümkün olduğu kadar konuşmadan sadece beden, mimik hareketleriyle bu duyguyu yansıtmaya çalışın. Ayrıca defter, kitap ya da varsa şapka mont gibi eşyalar da kullanabilirsiniz. Duyguyu yansıttıktan sonra göz ucuyla da diğer arkadaşlarınıza bakın aynı duyguyu kim nasıl yansıtıyor. Hazırsanız başlayalım." 2. Uygulayıcı tarafından sıra ile aşağıdaki duyguları verilir, her duygu için 1-2 dakika süre verilir: "Hevesli-coşkulu, utanmış, şüpheli, öfkeli, mutlu, bitkin, korkmuş, tiksiniş." 3. Etkinliğe şu yönergeyle devam edilir: "Biraz önce beden dilinizle duyguları yansıttınız. Şimdi de yine bedenimizi kullanarak mesaj verelim. Söylediğim kelimeleri sözsüz anlatmaya çalışın. Yine sonrasında diğer arkadaşlarınızı izleyin. Ellerinize, merhaba, nefis, dur, hoşça kal, küs.

Süreç
(Uygulama
Basamakları)

Kaşlarınızla, öfke, şaşkınlık, kızgınlık, üzüntü, merak.

Başınızla, hayır, onaylama, dinlemeye istekli oluş, farkındayım.

Parmaklarınızla, söz alabilir miyim?, git, gel, sus, kızgınlık, beğenme, merhaba."

4. Etkinlik konusunu tahmin edip etmedikleri sorulur. Şu açıklamayla devam edilir:

"Sevgili öğrenciler sosyal bir varlık olarak yaşamımız boyunca iletişim hâlindeyiz. İletişimin en çok sözlü iletişim kısmına odaklanıyoruz ama ses tonu, sesin hızı, şiddeti, beden dili, mimikleri içeren sözsüz iletişimi ve içinde bulunulan ortam, olay ve kişiye bağlı özellikleri içeren sosyal ipuçlarını yorumlamak da sözlü iletişim kadar önemlidir. Sözsüz mesajlarda jest, mimikler olduğu kadar ortamı, ortamdaki diğer bağlamları da göz önünde bulundurmak gerekir. Kişilerarası iletişimlerde hem sözlü iletişim hem de sosyal ipuçları mesajlar aynı anda kullanılır. Hatta sözsüz mesajlar iletişimde kullanılan mesajların bazen daha büyük bir kısmını oluşturur."

5. Çalışma Yaprağı-1 dağıtılırken yazılan 1,2,3,4,5 sayıları karışık dağıtılır 1'ler bir grup, 2'ler bir grup, 3'ler bir grup, 4'ler bir grup, 5'ler bir grup şeklinde oluşturulur.

6. Paylaşımlardan sonra tartışma sorularıyla devam edilir.

- Grup çalışmanızda okul müdürü, hayırsever ve öğrenci rollerinde hangi sosyal ipuçlarını yakaladınız? Bu ipuçlarını fark etmek iletişim sürecinizi nasıl etkiledi?
- Günlük yaşamınızda aile, arkadaş ilişkilerinizde sosyal ipuçlarını yorumlayarak kurduğunuz iletişim anılarınızdan örnekler verir misiniz? Bu anlarda sosyal ipuçlarını yorumlama iletişiminiz nasıl etkiledi?

7. Etkinlik aşağıdaki açıklamanın öğrencilerle paylaşılmasıyla sonlandırılır:

"Sevgili öğrenciler, bu etkinlikle iletişimde kendini ifade etmek kadar karşımızdaki insanların duygularını, beden dilini anlayıp buna uygun tepki vermenin, yaşadığımız olay ve kişinin özelliklerini, bağlamı dikkate alarak sosyal ipuçlarını fark edip bu ipuçlarını yorumlayarak tepki vermenin de önemli olduğunu fark ettik."

Kazanımın
Değerlendirilmesi

1. Öğrencilerden bu akşam eve gittiklerinde aile üyelerinin sosyal ipuçlarını nasıl yorumlayıp tepki verdiklerini gözlemlemeleri, gözlemlerini aile üyeleri ile paylaşarak değerlendirmeleri istenir.
2. Öğrencilerden sosyal ipuçlarını okuma ve yorumlamada kendilerini nasıl geliştireceklerine dair araştırma yapmaları ve bunları kişilerarası ilişkilerinde kullanmaları, deneyimlerini sınıftaki diğer arkadaşlarıyla paylaşmaları istenir.

Uygulayıcıya Not

1. Sınıf U şeklinde oturabilirse birbirlerinin mimiklerini görebilirler.

Özel gereksinimli öğrenciler için;

1. Gruplar oluşturulurken uygun akran eşleştirmesi yapılarak sosyal çevre düzenlenebilir.
2. Yapılan açıklamalar ve verilen yönergelerde kullanılan dil sadeleştirilerek etkinlik basitleştirilebilir.
3. Grupların verilen görevi tamamlaması için ek süre verilerek öğrenme süreci farklılaştırılabilir.

Etkinliği Geliştiren

Nilgün ATAY

Çalışma Yaprağı 1

Etkili Sözsüz Mesajlar	Etkisiz Sözsüz Mesajlar
Etkili göz teması kurmak	Doğrudan ya da boş boş bakmak
Konuşan kişiye dönük ve eğik olmak	Gözleri sık sık kaçırmak
Rahat ve açık bir beden pozisyonu almak	Sorgulama, kuşku içeren bir biçimde bakmak
Sessizliğe izin vermek	Arkaya ya da yan dönerek dinlemek
Bedensel yakınlık oluşturmak	Kolları kavuşturmak
Jest ve mimikleri etkili kullanmak	Jest ve mimikleri sık ya da çok seyrek kullanmak
Karşıdaki kişiyle fiziksel olarak eşit düzeyde durmak	Hareket hâlinde olmak
Sesi etkili kullanmak	Herhangi bir nesneyle oynamak
Bedensel temasta bulunmak	Konuşan kişiden daha yüksekte durmak
Uygun anlarda gülümsemek	Hiçbir bedensel tepki vermemek
Baş hareketlerini etkili kullanmak	Baş hareketlerini çok sık kullanmak

“Sosyal İpuçları” kapsamında dikkate alınması gereken diğer bağlamlar:

Olayın geçtiği zaman, olayda yer alan kişilerin duyguları ve bu duyguları nasıl ifade ettikleri, yaşanan olaya bağlı özellikler (olayın kişiler için önemi, olayın algılanma şekli vb. gibi), yukarıda yer alan etkili sözsüz mesajları okuyarak bunlara uygun tepkiler verebilmek ve ortama-kişilere uygun olarak kendinizi ayarlamak...

"Sevgili öğrenciler her grup kendi içinde çalışma yapacağındaki etkili ve etkisiz olan davranışları okusun. Şimdi de şunu hayal etmenizi istiyorum. Grup olarak yıllardır okula yapılmasını istediğiniz basket sahası için bir hayırseverin okula gelerek yardım talebi olmuştur fakat okul müdürü beden dilini, ses tonunu, bildiği tüm iletişim tekniklerini kullanarak yardımsever kişiyi kalorifer kazanını tamir ettirmek istemektedir. Okul müdürü, hayırsever ve öğrencilerin temsilcileri olarak siz bir toplantı yapacaksınız. Bu kapsamda hepiniz bir rol alıp bu roller kapsamında bir canlandırma yapmanızı istiyorum. Sosyal ipuçlarını yorumlayarak okul müdür ve hayırsever kişi arasında nasıl bir denge kurup nasıl çözüm yolu bulacaksınız? Grupça bunu canlandırmanızı istiyorum."

ETKİNLİK BİLGİ NOTU

Sosyal beceriler; kişiler arası etkileşimin ve belirli bir sosyal durum ya da bağlamın gerektirdiği davranışları yerine getirmeyi ve bunun sonucunda başarılı sosyal etkileşimi ve olumlu sosyal sonuçlar elde edilmesini sağlayan öğrenilmiş davranışlardır.

İletişim: Sözlü ve sözsüz iletiler aracılığıyla karşılıklı olarak duygu, düşünce bilgi aktarımı.

Etkili İletişim: Beden dili, sözcüklerin dili, ses ve nefes kullanımı, kişilerin temsil sistemleri, sevgi dilleri, empati kurma yöntemleri gibi konuların bilinmesi ve uygulanmasıyla başarılı, uyumlu, dengeli iletişim kurma süreci.

İletişim Becerileri: Sözel mesajlarla sözel olmayan mesajları uyumlu olarak kullanarak açık ve öz "ben" diliyle konuşabilme, etkin dinleyebilme, bireyin karşısındaki kişilerle etkin ve etkili ilişkiler kurabilmesini sağlayan, bireyin toplum içinde yaşamını kolaylaştıran saygı ve empati temelli davranışlar bütünü.

Sözlü İletişim: Kaynak ve alıcı arasındaki konuşmanın her türü; yazılmış ya da yazılmamış sözcüklerin söylenmesiyle gerçekleşen ses ve işitmeye dayalı iletişim türü.

Sözsüz İletişim: Söz dışındaki sesleri de içeren, sözel olmayan göstergelerden oluşan iletişim düzgüleri.

Etkili iletişim becerileri kapsamında yazılı iletişim, sözlü iletişim kadar sözsüz iletişim unsurlarının da doğru ve yerinde kullanılması önemlidir. Çünkü uygun sözsüz iletişim öğeleriyle desteklenmiş bir konuşma ya da sunum dinleyenler üzerinde daha olumlu bir etki bırakacaktır ve kişiyi değerli kılacaktır. Sözlü/sözel iletişim ve sözsüz/sözel olmayan iletişim aynı sistemin iki oluşturucusudur ve iletişimde bulunurken, her ikisi de birlikte kullanılmalıdır. Sözel olmayan iletişim türleri arasında beden dili (jestler, mimikler, baş hareketleri, göz teması, dokunma, duruş) paralingüistik (tonlama, vurgu gibi dil-ötesi öğeler), iletişim mesafesi (uzam dili), zaman iletişimi (kroksemik), kişisel sunum (eşyalar ve giyim ve yaşanılan ortam) sayılabilir. Sözel olmayan iletişimin özellikleri arasında, iletişimsizliği olanaksız kılma, duygu ve coşkuları dile getirme, insanlar arasındaki ilişkileri tanımlama, sözel içerik hakkında bilgi verme, güvenilir mesajlar sağlama, kültüre göre biçimlenme, çift anlamlılık ve belirsizlik sayılabilir (Arslanoğlu, 2013, s.59). Bu bağlamda sözsüz iletişim öğelerini, özellikle de yinelenmesi olanaklı olmayan ilk izlenim oluşturmak için, bir başka anlatımla öncelikle beden dilini iyi analiz etmek ve etkin kullanmak, etkili bir iletişim kurabilmek açısından öğrenilmesi ve geliştirilmesi gereken bir beceridir.

KAYNAK:

Arslanoğlu, İ. (2013). *Sağlıklı insan ilişkileri ve etkili iletişim*. Ankara: Pegem Akademi.

10. SINIF ETKİNLİKLERİ

ÇATIŞMA ÇÖZMEK ARTIK KOLAY

Gelişim Alanı	Sosyal Duygusal
Yeterlik Alanı	Kişiler Arası Beceriler
Kazanım/Hafta	Çatışma çözme becerilerini kullanır. / 26. Hafta
Sınıf Düzeyi	10. Sınıf
Süre	40 dk (Bir ders saati)
Araç - Gereçler	<ol style="list-style-type: none"> 1. Çalışma Yaprağı-1 2. Etkinlik Bilgi Notu 3. Çalışma Yaprağı-2 4. Çalışma Yaprağı-3
Uygulayıcı İçin Ön Hazırlık	<ol style="list-style-type: none"> 1. Çalışma Yaprağı-1, 2 ve 3 her öğrenci için çoğaltılır. 2. Etkinlik Bilgi Notunda yer alan çatışma durumu örneği etkinlik öncesinde okunabilir, uygulayıcının kendisi için bir adet çıktısı alınır.
Süreç (Uygulama Basamakları)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Öğrencilerin etkinliğe ısınmalarını sağlamak amacıyla çatışmanın ne olduğu, hangi durumların çatışma olarak kabul edilebileceği sorularak etkinliğe başlanır. 2. Öğrencilerle çatışma ile ilgili konuştuktan sonra her öğrenciye Çalışma Yaprağı-1 dağıtılır ve doldurmaları için 5 dakika süre verilir. 3. Öğrenciler Çalışma Yaprağı-1'i doldurduktan sonra aşağıdaki sorular sorularak etkinlik devam ettirilir: <ul style="list-style-type: none"> • Ne tür bir çatışma durumu belirttiniz? • Çatışma durumunu çözmek için hangi yöntemleri kullandınız? • Bu yöntemler çatışmayı çözenize yardımcı oldu mu? Kullandığınız yöntemler sizce uygun muydu? 4. Daha sonra uygulayıcı öğrencilere aşağıdaki açıklamayı yapar: <p><i>"Sevgili öğrenciler, gördüğünüz gibi hepimiz diğer kişilerle olan ilişkilerimizde çatışma durumu yaşayabiliriz. Bu çatışma durumlarını çözmek için çeşitli yöntemler kullanırız. Yöntemlerimiz işe yarayabileceği gibi durumu içinden çıkılmaz bir hale de sokabilir. Bu yüzden doğru çatışma çözme becerilerini kullanmamız</i></p>

Süreç (Uygulama Basamakları)

kişilerarası ilişkilerimizde çok önemlidir. Bu etkinlikte Ben Sorun Çözebilirim Modeli üzerinde duracağız. Bu model genel olarak farklı düşünme becerilerine odaklanır. Bu modelin en önemli özelliği kişilere sorun çözmeye yönelik ne yapacaklarını ya da düşünceklerini değil nasıl düşünceklerini öğretmesidir. Buna göre, insanların nasıl hissettiği değerlendirilebilir, ne yapılacağına karar verilebilir ve bir fikrin iyi bir fikir olup olmadığı belirlenebilir. Şimdi size bir örnek olay okuyacağım. Bu olaydaki kişiyi kendiniz olarak hayal etmenizi istiyorum. Sonrasında size dağıtacağım Çalışma Yaprağı 2'yi okuduğum bu örnek olaydaki çatışma durumunu kendiniz olarak düşünüp duruma çözüm üretirken kullanacaksınız. Bunun için 10 dakika süreniz olacak."

5. Etkinlik Bilgi Notu uygulayıcı tarafından okunur. Daha sonra her öğrenciye Çalışma Yaprağı-2 dağıtılır.

6. Etkinlik aşağıdaki tartışma sorularıyla devam ettirilir:

- Örnek olayı okunduğunda neler düşündünüz ve hissettiniz? Benzer çatışmalar yaşıyor olabilir misiniz?
- Çatışma durumlarının çözümünde hangi adımları uygulamak gereklidir? Siz çatışma çözüme yönteminizde bu adımlarının hangilerini nasıl uyguluyorsunuz? Ne tür sonuçlar alıyorsunuz?
- Çatışma çözüme sorunu doğru tanımlamanın önemini nedir?
- Çatışma çözüme kendi yönteminiz ile ben sorun çözerim yöntemi arasındaki farklılıklar neler, yönteminizin uygunluğunu nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Çatışma durumunu çözerken olası sonuçları düşünmek neden önemlidir?
- Çatışma çözerken farklı yöntemler düşünür müsünüz? Başka hangi yöntemler kullanılabilir?

7. Tartışma soruları cevaplandırıldıktan sonra etkinliğe aşağıdaki açıklamayla son verilir:

"Sevgili öğrenciler, bugünkü etkinliğimizde çatışma durumunda hangi yöntemleri kullandığımızı konuştuk. Kullandığımız yöntemlerin çatışma çözerken etkili olup olmadığını, uygun yöntemleri kullanıp kullanmadığımızı fark ettik. Daha sonra çatışma çözerken kullanabileceğimiz ben sorun çözebilirim modelini tanıdık. Bu yöntemin çatışma çözerken bize katkı sağlayabileceğini ve etkili sonuçlar verebileceğini gördük. Bu yöntem bize ne düşüneneğimizle ilgili değil nasıl düşüneneğimizle ilgili yardımcı olacaktır. Çözüm yolları düşünürken alternatif çözüm yolları bulmamızı da sağlayacaktır. İnsan ilişkilerimizde çatışma durumlarını sık sık yaşayabiliriz. Önemli olan bu durumlarda kullandığımız uygun yöntemlerin bizi çözüme götürmesidir. Sevgili öğrenciler bu konuyla ilgili ihtiyaçlarınız için rehberlik servisine de her zaman başvurabilirsiniz."

Kazanımın Değerlendirilmesi

1. Öğrencilere Çalışma Yaprağı-3 dağıtılır. Bir hafta boyunca yaşadıkları çatışma durumlarını gözlemlmeleri ve bir durumu belirleyip bu durum için çatışma çözerken ben sorun çözerim modelini uygulayarak çözüm üretmeleri istenir. Bir hafta sonra gönüllü öğrencilerden çalışma yaprağını sınıf ile paylaşımları istenebilir.
2. Öğrenciler, çatışma çözüme konusunda zorlandıkları veya kaygılandıkları noktalarda, ihtiyaç duyduklarında rehberlik servisinde yardım almaları konusunda teşvik edilir.

Uygulayıcıya Not

1. Etkinlik Bilgi Notu okunurken öğrencilerden isterlerse örnek olayı daha iyi hayal edebilmeleri için gözlerini kapatabilecekleri belirtilir.

Özel gereksinimli öğrenciler için;

1. Öğrencilerin çalışma yapraklarını tamamlamaları için gerekirse ek süre verilerek etkinlik basitleştirilebilir.
2. Çalışma yaprakları daha büyük puntolarda hazırlanarak ya da Braille yazı eklenerek materyallerde uyarlama yapılabilir.
3. Çalışma yapraklarında yer alan tüm etkinliklerin tamamlanması yerine sınırlı bir kısmının tamamlanması istenerek öğrenme içeriği farklılaştırılabilir.

Etkinliği Geliştiren

Kübra SANER

ÇATIŞMA ÇÖZERKEN BENİM YÖNTEMİM

<p>YAŞADIĞIM ÇATIŞMA DURUMU (Son zamanlarda yaşadığınız veya hatırladığınız bir durumu düşünerek doldurunuz.)</p>	
<p>ÇATIŞMA ÇÖZERKEN KULLANDIĞIM YÖNTEM</p>	
<p>KULLANDIĞIM BU YÖNTEM ÇATIŞMA ÇÖZMEMDE ETKİLİ OLDU MU? NEDEN?</p>	<p>Evet) Hayır)</p>

ETKİNLİK BİLGİ NOTU

ÇATIŞMA DURUMU ÖRNEK OLAY

--	--

10. Sınıf öğrencisisin. Sınıfında çok sevdiğin ve sürekli yan yana olduğun bir arkadaşın var. Her teneffüste bu arkadaşınla vakit geçirirsin. Okul sonrası da bu arkadaşınla buluşursun. Ödevlerinizi birlikte yapıp, birlikte ders çalışırsınız. Bazen de film izleyip dışarıda çıkarsınız.

Bir gün yine okuldan sonrası için arkadaşını eve davet edersin. Arkadaşın da seni kırmaz ve davetini kabul eder. Son teneffüs zili çaldıktan sonra okuldan çıkar ve sizin eve gidersiniz. Çok ödeviniz vardır ve aynı zamanda iki gün sonra da sınavınız olacaktır.

Sen:

- "Bugün çok ödevimiz var. Öncelikle ödevlerimizi bitirmeliyiz. Daha sonra da sınavımıza çalışmalıyız. Bu sınavdan yüksek almak istiyorum."

Arkadaşın:

- "Bence iki gün önce izleyemediğimiz filmi bugün izlemeliyiz. Filmi çok merak ediyorum. Ödevlerimizi sonra da yaparız. Üstelik sınava daha iki gün var. Sınava yarın çalışırız."

Sen:

- "Önce ödevlerimizi yapalım, sonra da sınava çalışalım. Sınava son gün çalışırsak yüksek puan alamayız. Filmi de sınavdan sonra izleriz."

Arkadaşın:

- "Ben buraya ödev yapmak için gelmedim. İzleyemediğimiz filmi bugün izleriz diye düşünmüştüm. Filmi merak ediyorum ve izlemek istiyorum. Film izlemeyeceksek ben gidiyorum." diyerek eşyalarını alır ve evden dışarı çıkar. Sen de arkadaşının bu davranışına şaşırır, ne yapacağını bilemezsin.

Çalışma Yaprağı 2

ÇATIŞMA DURUMUNDA BEN SORUN ÇÖZERİM

Ne oldu? Sorun ne?	
Ne hissediyorsun?	
Sorun karşısında ne yaptın?	
Böyle yapınca sonuç ne oldu?	
Bu sonuç karşısında ne hissettin?	
Bunu çözmek için farklı çözüm yolu ne olabilir?	
Bu iyi bir fikir mi?	
Uygunsa kendini kutlayabilirsin Uygun değilse yeni yollar keşfetmen gerekiyor.	

ÇATIŞMA ÇÖZERKEN BEN SORUN ÇÖZERİM YÖNTEMİ⁽¹⁾

YAŞADIĞIM ÇATIŞMA DURUMU	
ÇATIŞMA DURUMUNDA BEN SORUN ÇÖZERİM	
KULLANDIĞIM BU YÖNTEM ÇATIŞMA ÇÖZMEMDE ETKİLİ OLDU MU? NEDEN?	Evet) Hayır)

(1) Zorlu, H. ve Öğülmüş, S. Ben Sorun Çözebilirim (BSC) Programının etkililiği: Okul öncesi dönemi çocukları üzerinde deneysel bir araştırma. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(1), 270-288.